

Ürdün Fetihlerinde Şürahbil b. Hasene*
In the Conquest of Jordan, Shurahbil b. Hasana

Hatice Dokgöz

Dr. Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi SBE, İslam Tarihi Ana Bilim Dalı
PhD Student, Bursa Uludağ University, Department of Islamic History
Bursa / Turkey
711922006@ogr.uludag.edu.tr
orcid.org/0000-0001-8936-4916

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makale “İslam Siyasi Tarihinde Şürahbil bin Hasene” (Bursa Uludağ Üniversitesi SBE, Bursa 2019) adlı yüksek tezinden üretilmiştir.

This article is produced from master’s thesis named “Surahbil bin Hasene in Politic Islamic History” (Bursa Uludağ University SBE, Eskişehir 2019).

Makale Türü: Araştırma Makalesi / **Article Type:** Research Article

Geliş Tarihi: 28 Ekim 2022 / **Date Received:** 28 October 2022

Kabul Tarihi: 11 Aralık 2022 / **Date Accepted:** 11 December 2022

Yayın Tarihi: 1 Ocak 2023 / **Date Published:** 1 January 2023

Yayın Sezonu: Ocak 2023 / **Pub Date Season:** January 2023

Atf: Dokgöz, Hatice. “Ürdün Fetihlerinde Şürahbil b. Hasene”. *Akademik Siyer Dergisi* 7 (Ocak 2023), 76-89.

Citation: Şimşek, Mehmet. “In the Conquest of Jordan, Shurahbil b. Hasana”. *Journal of Academic Sirah* 6 (June 2022), 76-89.

<https://doi.org/10.47169/samer.1196155>

İntihal: Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/samer> **e-mail:** akademiksiyerdergisi@ksu.edu.tr

Yayıncı: KSÜ Siyer-i Nebi Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Published by: KSU Sirah Researches Application and Research Center

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların Kaynakça’da belirtildiği beyan olunur (Hatice Dokgöz).

Ethical Statement: It is declared that during the preparation process of this study, scientific and ethical principles were followed and all the studies benefited from are stated in the bibliography (Hatice Dokgöz).

Bu makale Creative Commons Atıntı-Gayriticari Türetilemez 4.0 (CC BY-NC 4.0) Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır.

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-Nc 4.0).

Öz

Biyografi çalışmaları bir süre ihmal edilmiş olsa da muasır araştırmacıların ilgileri son dönemde bu alana yönelmeye başlamıştır. Bu makalenin de İslâm tarihinin önemli şahsiyetlerinden biri olan Şürahbîl b. Hasene'nin hayatının ele alınması itibarıyla bu yönelimin bir parçasını teşkil etmesi planlanmaktadır. Çalışmamızda Şürahbîl b. Hasene'nin özellikle siyasî ve askerî hayatı, resmi görevleri üzerinde durulmuştur. Resûlullah dönemi olaylarının aktarıldığı rivayetlere bakıldığında sahâbînin ismine çok fazla rastlanılmazken râşid halifeler döneminde pek çok olayda ismi karşımıza çıkmaktadır. Hakkındaki rivayetlerin çoğu çelişkili olan Şürahbîl b. Hasene, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer dönemindeki fetihlerde kumandan olarak ön plana çıkmıştır. İrtidat hareketlerine karşı gönderilen ordulardaki ilk komutanlığından sonra Şam fetihlerinde de bu görevini devam ettirmiştir. Ürdün bölgesinin tamamını fethetmesi Ürdün fatihi olarak anılmasına vesile olmuştur. Komutan olarak katıldığı Şam fetihlerinde çok sayıda sahâbî ile birlikte veba salgınında vefat etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Siyer, Sahabî, Fetih, Komutan, Şürahbîl b. Hasene.

Abstract

Although biography studies have been neglected for a while, the interests of contemporary researchers have recently started to turn to this field. In this article, we planned to research the life of Shurahbîl b. Hasana, one of the important figures of Islamic history, by making a biography study. In our study, we focused on the political and military life and official duties of the companions. The name of the companion, whose name is not frequently encountered in the narrations about the events of the Messenger of Allah, is mentioned in many events during the period of the rightful caliphs. Shurahbîl b. Hasana, whose narrations about him are mostly contradictory, are related to Abu Bakr and Omar came to the forefront as a commander in the events that took place in the period of Omar. After his first command in the armies sent against the apostate movements, he continued this duty in the conquests of Damascus. His conquest of the entire Jordanian region caused him to be called the Conqueror of Jordan, and he died in the plague epidemic along with many companions in the conquest of Damascus, which he participated as a commander.

Keywords: Sirah, Companion, Conquest, Commander, Shurahbil b. Hasana.

GİRİŞ

Geçmiş dönemlerde yaşayan önemli şahsiyetlerin hayatları tarih boyunca insanlığın merak konusu olmuştur. Tarih, bilim, sanat vb. alanlarda şöhret bulmuş şahsiyetlerin hayatlarının incelendiği biyografi çalışmaları insanlığın bu merakına ışık tutmuştur. Resûlullah'ın arkadaşları olan sahâbe ise İslâm dünyasının merak ettiği şahsiyetler arasında ilk sıralarda yerini almaktadır. Bu çalışmada da tarihin seyri içerisinde önemli bir iz bırakan kumandan sahâbilerden Şürahbîl b. Hasene'nin hayatı araştırılmıştır.

Ana kaynaklar ışığında rivayetlerin derlendiği araştırmamızda Şürahbîl b. Hasene hakkındaki rivayetler arasındaki tutarsızlık dikkat çekmektedir. Mensup olduğu kabilesinden vefat tarihine kadar pek çok konuda ihtilafli bilgiler mevcuttur. Makalede öncelikle bu bilgiler incelenerek olayların akışına uygun olan, diğer bilgilerle çelişmeyen sahih rivayetler tercih edilmiş ve bu çerçevede sahâbinin biyografisi belirlenmeye çalışılmıştır.

İslâm tarihinin önemli komutanlarından biri olmasına rağmen hayatına dair rivayetlerin az ve çelişkili oluşundan mütevellit Şürahbîl b. Hasene hakkında muasır araştırmacılar tarafından çok fazla çalışma yapılmadığı görülmektedir. Şürahbîl hakkında, Türkiye Diyanet Vakfı tarafından oluşturulan İslâm Ansiklopedisi maddesi haricinde yalnızca bir makale ve bir yüksek lisans tezi mevcuttur. Sahâbî hakkında kaleme alınan makalede Şürahbîl b. Hasene'nin hadisçiliği üzerinde durulmuştur. Ürdün'de ise *Şürahbîl b. Hasene* isminde bir çalışma yapılmıştır. Bir ansiklopedi çalışması olan *el-Mevsû'atu'l-Arabiyye'* de de sahâbî adına oluşturulmuş kısa bir madde bulunmaktadır. Tüm bu eserler incelendiğinde sahâbîye dair bilgilerin künhüne inilmeyip sathî bir araştırma yapıldığı görülmektedir. Tespit ettiğimiz eksiklikler de bizi sahâbî hakkında araştırma yapmaya yönlendirmiştir. Bu bakımdan çalışmamızın önemli bir boşluğa hitap ettiğini belirtmek yanlış olmayacaktır.

Bu çalışmada sahâbinin nesebi ve ailesine dair veriler aktarıldıktan sonra komutanlık görevlerine kısa kısa değinilmiş, akabinde Ürdün topraklarının fethinde göstermiş olduğu üstün başarıdan bahsedilmiştir.

1. NESEBİ VE AİLESİ

Şürahbîl b. Abdullah, babasının yerine annesinin ismiyle bilinen birçok sahâbe gibi¹ genel Arap geleneklerinden farklı olarak annesi Hasene'ye nispet edilip Şürahbîl b. Hasene ismiyle meşhur olmuştur. Soy ağacı Şürahbîl b. Abdullah b. Mutâ' b. Abdullah b. Ğitrîf b. Abduluzzâ b. Cessâme b. Mâlik² b. Melâzim b. Mâlik b. Ruhm b. Sa'd b. Yeşkur b. Mübeşşir b. Ğavs b. Mürr³ şeklinde

¹ Annesine nispet edilen sahâbilerin listesi için bkz. Ebû Amr Takıyyüddîn Osmân b. Salâhiddîn Abdirrahmân b. Mûsâ eş-Şehrezûrî, *Ulumu'l-Hadîs*, thk. Nureddin Itr (Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1986), 371-371.

² Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî İbn Hacer, *el-İsâbe fi temyizi's-sahabe* (Beyrut-Lübnan: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiye, 1853), 3/199.

³ Ebü Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdullâh b. Muhammed b. Abdülber en-Nemerî, *el-İstiâb fi ma'rifeti'l ashâb* (Amman: Dârü'l-A'lam, 2002), 330; Ebü'l-Kâsım Alî b. Hasen b. Hibetillâh b. Abdullah el-Şâfiî İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, thk. Muhibbuddîn Ebî Saîd el-'Umerî (Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1995), 22/467; İzzuddîn b. el-Esir Ebü'l-Hasen Alî b. Muhammed el-Cezerî, *Üsdü'l-gabe fi ma'rifeti's-sahâbe*, thk. Ali Muhammed Muavviz - Ahmed Abdülmecid (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiye, 1996), 2/620.

zikredilmektedir. Kaynaklarda sahâbînin çocuklarına nispetle Ebû Abdullah,⁴ Ebû Abdurrahman⁵ ve Ebû Vâile⁶ şeklinde üç adet künyesi zikredilmektedir.

Şürahbîl b. Hasene'nin kabilesine dair muhtelif rivayetler mevcuttur. Ezd,⁷ Kureyş,⁸ Cumah,⁹ Hındif,¹⁰ Sehm,¹¹ Selem,¹² Temîm¹³ ve Kinde¹⁴ kabilelerine mensubiyetine dair farklı bilgiler aktarılmaktadır. Şürahbîl'in babasının Yemen'den göç ettiği bilgisi temel alındığında Yemen'i de içine alan geniş bir coğrafyada hüküm sürmüş olan Kinde kabilesine aidiyetini içeren rivayet diğer bilgilere nispeten kabule şayan gözükmemektedir.

Kaynaklarda Şürahbîl b. Hasene'nin doğum tarihine dair herhangi bir veri bulunmamakla birlikte vefat tarihi temel alınarak bazı tarihler elde edilebilmektedir. Hicrî 18/639 yılında gerçekleşen Amvâs Tâunu'nda vefat ettiği ve bu tarihte 67 veya 69 yaşında olduğu rivayet edilmektedir.¹⁵ Bu bilgiden yola çıkıldığında 570 veya 572 yılında doğmuş olması muhtemeldir. Sahâbî hakkında yazılan DİA maddesinde 573 veya 574 yılında doğduğu bilgisi aktarılmakta iken¹⁶ bazı muasır araştırmacıların kaleme aldığı eserlerde ise sahâbînin Resûlullah'ın doğumundan üç sene sonra doğduğu bilgisi verilmektedir.¹⁷ Sonuç olarak bu dönemde yaşamış pek çok şahsiyetin olduğu gibi Şürahbîl b. Hasene'nin de doğum tarihi net olarak belirlenememektedir.

Şürahbîl'in İslâm'a giriş tarihi de doğum tarihi gibi açık bir şekilde rivayet edilmemekte ve nübüvvetin ilk yıllarında Mekke'de Müslüman olduğu¹⁸ aktarılmaktadır. Resûlullah'ın risâletininin beşinci senesinde başlayan hicretin ilk kafilesinden sonra yola çıkan ikinci kabile¹⁹ ile birlikte Habeşistan'a hicret ettiği bilinen Şürahbîl'in 616 senesinden önce İslâm ile şereflendiği net bir şekilde söylenebilir. Mekke döneminde annesi ve kardeşleriyle beraber aile olarak topluca Müslüman olduğu ise kaynaklarda açık bir şekilde zikredilmektedir.²⁰

⁴ Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Kâtib el-Hâşimî el-Basrî el-Bağdâdî İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, thk. Ali Muhammed Ömer (Kahire: Mektebetü'l-Hancı, 2001), 9/397; Ahmed b. Yahya b. Câbir el-Belâzürî, *Ensâbu'l-eşraf* (Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1992), 1/214; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk*, 22/464.

⁵ Muhammed b. Ali b. Ahmed b. Hudeyde, *el-Misbâhu'l-mudî fi küttâbi'n-nebî* (Beyrut: Âlemu'l-Kütüb, 1985), 1/106.

⁶ İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk*, 22/464.

⁷ Ebi Ca'fer Muhammed b. Cerir et-Taberî, *Târîhu'l-ümem ve'l-mülük*, thk. Muhammed Ebü'l-Fazl İbrahim (Beyrut: Dârü'l-Me'ârif, 1992), 3/406.

⁸ Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâil b. İbrâhîm b. el-Muğire el-Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, thk. Muhammed Abdulmuîd Han (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1986), 4/247.

⁹ İbn Abdülber, *el-İstiâb*, 330.

¹⁰ Belâzürî, *Fütûh*, 663.

¹¹ Ebû Zekerriya Muhyiddin Yahya b. Şeref en-Nevevî, *Tehzibu'l-esma ve'l-lugat* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.), 1/243.

¹² Seyfettin el-Kâtib, *Şürahbîl b. Hasene, fatihu'l-Ürdün* (Beyrut: Dâru İkra', ts.), 9.

¹³ İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk*, 22/466; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 2/620.

¹⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9/397; Belâzürî, *Ensâb*, 1/214; İbn Abdülber, *el-İstiâb*, 330; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk*, 22/465.

¹⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9/397; Belâzürî, *Fütûh*, 190; İbn Abdülber, *el-İstiâb*, 330; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 2/620; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/199.

¹⁶ Mehmet Efendioğlu, "Şürahbîl b. Hasene", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010) 39/268.

¹⁷ Seyfettin el-Kâtib, *Şürahbîl b. Hasene*, 17.

¹⁸ İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 2/620.

¹⁹ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-târîh*, thk. Ebü'l-Fidâ Abdullah Kâdî (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1987), 1/596.

²⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9/397.

1.1. Ailesi

Kaynaklarda Şürahbîl b. Hasene'nin babası Abdullah hakkında detaylı bilgi mevcut değildir. Bununla birlikte Abdullah b. Mutâ'nın²¹ Yemen ehlinden ve Mekke'ye göç etmiş bir Kindeli olduğu aktarılmaktadır. Zühreoğullarının anlaşmalısı olan Abdullah'ın²² Mekke'ye ne zaman ve ne sebepten dolayı göç ettiği ise bilinmemektedir. Abdullah b. Mutâ', Şürahbîl küçük yaşta iken vefat etmiştir,²³ dolayısıyla Hz. Peygamberin risâletine yetişememiştir. Daha önce hangi inanca mensup olduğu bilgisi ise hakkında merak edilen diğer pek çok bilgi gibi kaynaklarda mevcut değildir.

Şürahbîl b. Hasene'nin annesinin nesebine dair herhangi bir rivayet mevcut olmayıp sadece Hasene'nin ismi zikredilmiştir. Kaynaklarda soy kütüğüne dair bilgi bulunmayan Hasene'nin Bahreyn'in gemileriyle nam salmış sahil köyü olan Adevliyye'den olduğu nakledilmektedir.²⁴ Cumahoğullarından Ma'mer b. Habîb'in mevlâsı olan Hasene²⁵, Şürahbîl'in babası Abdullah ile evlendirilmiş, Abdullah'ın ölümünden sonra ise Süfyân b. Ma'mer ile bir evlilik yapmıştır. Bu evliliğinden de iki çocuğu dünyaya gelmiştir.²⁶

Ataerkil bir aile hayatı benimseyen Arap Yarımadası'nda anneye nispet edilme çok sık rastlanan bir durum değildir. Lakin az sayıda da olsa annesine nispet edilen sahâbîlere rastlanmaktadır. Bu durumun farklı sebepleri vardır. Şürahbîl'in annesi Hasene'ye nispet edilmesinin sebebi olarak ise babasının küçük yaşta vefat etmiş olması gösterilmektedir.²⁷

Şürahbîl b. Hasene'nin Abdurrahman isminde anne ve baba bir kardeşinin varlığından bahsedilse de bu konuda muhtelif rivayetler mevcuttur.²⁸ Resûlullah'tan rivayet ettiği bir hadiste ismi geçen Abdurrahman'ın -kardeş oldukları iddia olunan- Şürahbîl ile birlikte katıldığı herhangi bir olaydan bahsedilmemektedir.²⁹ Anne bir kardeşleri olan Câbir ve Cünâde ise Hasene'nin Süfyân b. Ma'mer'le olan evliliğinden dünyaya gelmişlerdir.³⁰ Şürahbîl b. Hasene'nin İslâma girişi ve hicret edişinin aktarıldığı rivayetlerde ismi Câbir ve Cünâde ile birlikte anılmaktadır.

²¹ Babasının isminin Abduluzâ veya Şuf'a olduğuna dair iki farklı rivayet bulunmakla beraber genel kabul edilen görüş Abdullah olduğuna dairdir. Ebû Ömer Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Abdirabbih b. Habîb el-Kurtubî el-Endelüsî, *el-İkdü'l-ferîd*, thk. Abdulmecid et-Terhînî (Beyrut-Lübnan: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1983), 3/297; Ebû'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, thk. Hamdî Abdulmecid es-Selefi (Kahire: Mektebetü ibn Teymiyye, 1983), 7/364. Bu konudaki değerlendirmeler için bkz. Hatice Dokgöz, *İslâm Siyasî Tarihinde Şürahbîl bin Hasene* (Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 2.

²² İbn Sa'd, *Tabakât*, 9/119.

²³ Ahmed Saîd Hevaş, "Şürahbîl b. Hasene" *el-Mevsû'atu'l-Arabîyye* (Dımaşk: el-Cumhuriyetü'l-Arabîyyetu's-Sûriye, 2005), 11/630.

²⁴ Taberî, *Târîhu'l-ümem*, 11/559; İbn Asâkir, *Târîhu Dımaşk*, 22/467; Ebû Abdullah Şihâbeddîn Yâkût b. Abdullah Yâkût el-Hamevî, *Mu'cemü'l-büldân* (Beyrut: Dârü's-Sadr, 1977), 4/90.

²⁵ İbn Abdülber, *el-İstiâb*, 330; İbn Asâkir, *Târîhu Dımaşk*, 22/467.

²⁶ İbn Abdülber, *el-İstiâb*, 124.

²⁷ Hevaş, "Şürahbîl b. Hasene", 11/630. Detaylı bilgi için bkz. Dokgöz, *İslâm Siyasî Tarihinde Şürahbîl bin Hasene*, 5-7.

²⁸ İbnü'l- Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 3/433; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/182.

²⁹ İbnü'l- Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 3/433.

³⁰ Ebû Abdillâh Muhammed b. İshâk b. Yesâr b. Hıyâr el-Muttalibî el-Kureşî, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, thk. Ahmed Ferid el-Mezidî (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2004), 258.

Şürahbîl'in, hastaları tedavi ettiği için Şifâ bint Abdullah adıyla şöhret bulan Adîoğullarının bir ferdi Leylâ bint Abdullah'ın kızı ile evli olduğu rivayet edilmektedir.³¹ Eşinin ismi de dâhil olmak üzere ne zaman ve nerede evlendikleri gibi özel hayatına dair konular hakkında ise herhangi bir bilgiye kaynaklarda rastlanılmamaktadır.

Şürahbîl b. Hasene'nin dört çocuğu olduğu bilgisi nakledilmektedir. En büyük çocuğu Abdullah b. Şürahbîl'dir. Sahâbî olan Abdullah, hicretin 90/708-709 senesinde vefat etmiştir.³² Şürahbîl'in diğer oğlu Abdurrahman da kardeşi gibi sahâbîdir. Amr b. el-Âs'ın komutasındaki ordu ile birlikte Mısır'ın fetih hareketine (21/642) katılmıştır.³³ Amr b. el-Âs tarafından valilik görevi verilen Rebîa b. Şürahbîl de Şürahbîl b. Hasene'nin bir diğer oğludur.³⁴ Şürahbîl'in bir kızı olduğu rivayet olunmakla birlikte ismini Emetullah³⁵ ve Nesime³⁶ şeklinde aktaran muhtelif rivayetler vardır. Sahâbînin çocuklarının annelerinin hepsinin aynı kişi mi olduğu ise bilinmeyen bir diğer konudur.

2. RESÛLLULLAH DÖNEMİNDE ŞÛRAHBÎL B. HASENE

Resûlullah'ın risâletinin erken dönemlerinde gerçekleşen Habeşistan hicretine katılan Şürahbîl b. Hasene, en son gelen kabile ile birlikte Medine döneminde geri dönmüştür. Hicretten döndükten sonra elçi olarak farklı bölgeleri gönderilmesinden dolayı Resûlullah ile birlikte çok fazla zaman geçirme imkânı bulamamıştır. Bundan dolayı Resûlullah dönemindeki önemli olaylarının çoğunda ismi zikredilmemektedir. Ca'fer b. Ebû Tâlib'in kafilesiyle 7/628 senesinde Hayber Vadisi'nin fethi esnasında Habeşistan'dan tüm ailesiyle birlikte geri dönen Şürahbîl b. Hasene,³⁷ geri dönüş yolunda Hz. Peygamber'in Habeşistan'da bulunan eşi Ümmü Habîbe'ye refakat etmiştir.³⁸

Şürahbîl b. Hasene'nin Resûlullah döneminde isminin geçtiği vakalardan biri de Tebük Seferi'dir. Resûlullah ile birlikte katıldığı bu sefer esnasında Hâlid b. Velîd komutasında bir ordu, Dûmetülcendel bölgesinin fethiyle vazifelendirilmiş, Şürahbîl b. Hasene'nin de içinde bulunduğu askeri birlik bölgenin fethini gerçekleştirmiştir (9/630).³⁹

2.1. Vahiy Kâtipliği Meselesi

³¹ İbnü'l Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 8/162; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 8/120.

³² İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 3/277; Salahuddin Halil b. Aybek es-Safedî, *Kitâbü'l Vâfi bi'l-vefeyât*, thk. Helmut Ritter (Beirut: Dâru Sâdir, 1991), 17/208.

³³ İbnü'l- Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 3/455; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 5/70.

³⁴ İbnü'l- Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 2/263; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/216.

³⁵ Şemsuddîn Ebû'l-Hayr Muhammed b. Abdirrahmân es-Sehâvî, *et-Tuhfetu'l-latîfe fi tarihî'l-Medîneti's-şerife* (Kahire: Dâru Neşru'l-Sikâfe, 1979), 2/542.

³⁶ Ebû Hâtîm Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî, *Kitâbü's-Sikât*, thk. Muhammed Abdulmuit Han (b.y.: Dairetü'l-Me'ârifî'l-Osmanî, 1973), 101.

³⁷ Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyerî el-Meâfirî el-Basrî, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, thk. Ömer Abdusselam Tedmuri (Beirut: Dârü'l-Kütübî'l-Arab, 1990), 3/311; İbn Asâkir, *Târihu Dimaşk*, 22/471.

³⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 10/95.

³⁹ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/59

İslâm'ın zuhurunun ilk dönemlerinde Mekke'de okuma-yazma bilen kişilerin sayılabilecek kadar az olduğu aktarılmaktadır. Şürahbîl b. Hasene de Mekke'nin ileri gelen ailelerinden birine mensup olmamasına rağmen okuma-yazma bilen bir isimdir.⁴⁰

Tebük Seferi sonrası Eyle halkına Resûlullah'ın emriyle verilen emannâme Şürahbîl b. Hasene tarafından yazıya dökülmüştür.⁴¹ Bu rivayetten Şürahbîl'in Resûlullah'ın kâtibi olduğu net bir şekilde anlaşılmaktadır. Lakin bazı kaynaklarda vahiy kâtibi olarak da ismi kaydedilmektedir.⁴² Bu rivayetler incelendiğinde Şürahbîl ile birlikte birbirinden farklı pek çok ismin de zikrolunduğu görülmektedir. Vahiy kâtiplerinin sayısında da tıpkı isimleri gibi ihtilaf söz konusudur. On dörtten⁴³ kırk yediye⁴⁴ kadar farklı sayılar verilmektedir. Bu isim ve sayı karmaşasının müsebbibi olarak kâtip ve vahiy kâtiplerinin birbirine karıştırılması görülebilir. Şürahbîl b. Hasene'nin Resûlullah'ın yanında çok fazla vakit geçirememesi ve vahiy kâtipliğine dair rivayetlerdeki çelişkiler de göz önünde bulundurulduğunda kâtipliği konusunun kesin ancak vahiy kâtipliği meselesinin ihtilafı olduğu anlaşılmaktadır.

2.2. Mısır'a Sefir Olarak Vazifelenendirilmesi

Resûlullah, farklı bölgelerdeki melikleri İslâma davet etmek için mektuplar göndermiştir. Bu diplomatik mektuplar, Hudeybiye Antlaşması'nın akabinde Resûlullah'ın elçileri tarafından götürülmüştür.⁴⁵ Şürahbîl b. Hasene'nin de Resûlullah'ın emriyle Mısır'a gönderildiği ve Resûlullah'ın vefatından sonra Mısır'dan döndüğü rivayet edilmektedir.⁴⁶ Bununla birlikte Şürahbîl'in bu diplomatik mektupları taşıyan elçilerin arasında ismi zikrolunmamaktadır. Bu da bize farklı bir dönemde ve farklı bir amaçla gönderildiğini düşündürmektedir. Kaynaklarda ne zaman gittiğine dair bilgi mevcut olmasa da Tebük Seferi'nde isminin geçtiği rivayetten yola çıkıldığında 630 yılından sonra gittiği bilgisine ulaşılmakta ve 632 yılında Resûlullah'ın vefatından sonra döndüğü bilgisi esas alındığında da burada bir süre kaldığı anlaşılmaktadır.

3. HULEFÂ-Yİ RÂŞİDÎN DÖNEMİNDE ŞÜRAHBÎL B. HASENE

Resûlullah'ın vefatıyla birlikte İslâm dünyası farklı bir yola girmiştir. İslâm âlemi artık Allah tarafından seçilen bir Peygamber tarafından değil Müslümanlar tarafından seçilen bir halife tarafından yönetilmektedir. Müslümanların ilk halifesi Hz. Ebû Bekir, halifeliği döneminde dinden

⁴⁰ Belâzürî, *Fütûh*, 660.

⁴¹ Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer b. Vâkîd, *Fütûhu's-Şâm*, thk. Abdullatif Abdurrahman (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiye, 1997), 3/1031.

⁴² Belâzürî, *Ensâb*, 2/193. Ebü'l-Abbâs b. Ebî Ya'kûb İshâk b. Ca'fer b. Vehb b. Vâzih el-Ya'kûbî, *Târîhu'l-Yakubî*, thk. Abdulemir Muhina (Beyrut: Şeriketü'l-Âlami'l-Metbuat, 2010), 1/400. İbn Abdürabbih, *el-İkdi'l-ferîd*, 4/250-251. Muhammed Abdul Hay b. Abdul Kebir el-Huseynî el-Kettânî, *Nizâmu'l-hukûmeti'n-nebeviyye et-terâtîbu'l-idâriyye*, thk. Abdullah el-Hâlidî (Beyrut: Dârü'l- Erkâm b. Ebî Erkâm, 2013), 1/151. Cevad Ali, *el-Mufassal fi târîhi'l-Arab kable'l-İslâm* (Bağdat: Saidet Camia Bağdat, 1993), 8/121.

⁴³ Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdûs b. Abdullâh el-Ceşşiyârî, *Kitâbu'l-Vuzerâ ve'l küttâb*, thk. Mustafa es-Sakâ vd. (Kahire: Matba'atü Mustafâ el-Bâbî el-Halebî, 1938), 12-15.

⁴⁴ Muhammed Mustafa el-A'zamî, *Küttâbü'n-nebî* (Beyrut: el-Kütübü'l-İslamî, 1978), 115.

⁴⁵ İbn Hişâm *es-Sîre*, 4/253-254; İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/222-227.

⁴⁶ Ebû Nasr Alî b. Hibetillâh b. Alî el-İclî İbn Mâkûlâ, *el-İkmâl fi ref'i'l-irtiyâb 'anil-mü'telif ve'l-muhtelif fi'l-esmâi ve'l-küna ve'l-ensâb*, thk. Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî (Kahire: Dârü'l-Kütübî'l-İslamiyye, 1993), 2/469; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk*, 22/471.

dönen ve peygamberlik iddiasında bulunanlara karşı ordular göndermiştir. Şürahbîl b. Hasene'nin komutan olarak isminin ilk geçtiği olay da bu irtidat hareketleridir.⁴⁷

Şürahbîl b. Hasene, İkrime b. Ebû Cehil ile birlikte emirleri altındaki orduyla peygamberlik iddiasında bulunan Müseylime'ye karşı savaşmak için halifenin emriyle Yemame'ye gönderilmişlerdir. Şürahbîl b. Hasene, Hâlid b. Velîd'in yardımları neticesinde Müseylime karşısında ilk zaferini almıştır.⁴⁸

Bastırılan irtidat hareketlerinin akabinde Şam bölgesini fethetmek için dönemin halifesi Hz. Ebû Bekir tarafından ordular hazırlanmıştır. Fetih için liva verilen komutanlardan biri de Şürahbîl b. Hasene'dir.⁴⁹

Şam bölgesinde İslâm topraklarına ilk katılan yer olan Busrâ, Halid b. Velîd tarafından fethedilmiş olsa da şehrin ilk kuşatması Şürahbîl b. Hasene'nin komutasındaki ordu tarafından gerçekleştirilmiştir. (13/634) Şehri kuşatan Şürahbîl'in ordusu, Hâlid b. Velîd'in emri altındaki askerlerin katılımıyla daha da güçlenmiş ve herhangi bir çatışma olmadan şehir ele geçirilmiştir.⁵⁰

Busrâ şehrinin fethinin akabinde Filistin topraklarına yönelen İslâm ordularının komutanlarından biri de Şürahbîl'dir. Filistin yolu üzerindeki Ecnadeyn'de pusu kuran Rumlar ile İslâm ordularının Şam topraklarındaki ilk karşılaşması olan Ecnadeyn Savaşı (13/634) Müslümanların zaferiyle neticelenmiştir.⁵¹

Şam topraklarının en önemli şehirlerinden biri olan Dimaşk'ın fethine (14/635) pek çok komutan iştirak etmiştir. Şürahbîl piyade askerlerden oluşan bir orduya komutanlık yapmıştır. 70 gün boyunca şehir muhasara altında tutulmuştur. Nihayetinde şehir halkıyla antlaşma yapılarak bölge İslâm topraklarına katılmıştır. Şürahbîl b. Hasene ve ordusu gerçekleştirdikleri mücadele neticesinde el-Ferâdis kapısından şehre girmişlerdir.⁵²

Hâlid b. Velîd başkomutanlığındaki İslâm orduları, Şam fetihlerinin en önemlisi olarak nitelenen bir savaşla Yermük şehrini fethetmişlerdir (15/636). Şehri fetheden orduların sağ cenahı, Şürahbîl b. Hasene ve Amr b. el-Âs tarafından komuta edilmiştir.⁵³

Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh başkomutanlığında Kinnesrîn şehri fethedilmiştir. (16/637) Başkomutan henüz bölgeden çok da uzaklaşmadan şehir halkının antlaşmayı bozup isyan ettiği haberi kendisine ulaşmıştır. Şehrin ikinci defa kuşatılması ve fethini anlatan rivayetlerde Şürahbîl b. Hasene'nin ismi savaşta elde edilen ganimetleri dağıtan komutan olarak geçmektedir.⁵⁴ Bu rivayet temel alındığında Şürahbîl'in şehrin fethine komutan olarak iştirak ettiği anlaşılmaktadır.

⁴⁷ Taberî, *Târîhu'l-ümem*, 3/249; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/206-236.

⁴⁸ Taberî, *Târîhu'l-ümem*, 3/281; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/219.

⁴⁹ Halife b. Hayyât, *Târîhu Halife b. Hayyât* (Riyad: Dâru Taybe, 1985), 119; Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân* (Beirut: Mektebetü'l-Me'ârif, 1987), 149-150.

⁵⁰ Vâkıdî, *Fütûhu's-Şâm*, 1/25-29.

⁵¹ Belâzürî, *Fütûh*, 156; Taberî, *Târîhu'l-ümem*, 3/606.

⁵² Belâzürî, *Fütûh*, 165; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/279.

⁵³ Taberî, *Târîhu'l-ümem*, 3/395-396; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/259-260.

⁵⁴ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 20/70.

Şürahbîl b. Hasene'nin "Ürdün Fatihî" olarak nitelenmesinin nedeni Ürdün topraklarının fethinde göstermiş olduğu üstün çaba ve başarıdır. Günümüz Ürdün ülkesi ile o dönem fetihlerde ismi geçen Ürdün toprakları aynı sınırları ihtiva etmemektedir. Kaynaklardaki birbirinden farklı rivayetler sebebiyle mezkûr dönemdeki Ürdün bölgesini net olarak belirlemek mümkün görünmemektedir. Muhtelif rivayetler derlendiğinde bu bölge içinde Ğür, Taberiyye, Akkâ, Sûr, Cereş, Fihl, Kades, Beysân, es-Sâmire, Beytü Ra's, Ceder, Sûsiye, Âbil ve Saffûriyye şehirlerinin isimleri karşımıza çıkmaktadır.⁵⁵ Dönemin önemli coğrafyacıları tarafından farklı şehir isimlerinin zikredilmiş olması mezkûr dönemdeki Ürdün sınırlarını belirlemeyi neredeyse imkânsız hale getirmektedir.

Kaynaklarda Ürdün'ün bazı şehirlerinin Şürahbîl b. Hasene'nin emrindeki ordu tarafından fethedilişi detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Dönemin halifesi Hz. Ömer tarafından Ürdün bölgesinin fethiyle görevlendirilen Şürahbîl b. Hasene, hicrî 13/635 senesinde Fihl şehrinin İslâm topraklarına katılmasıyla ilk fitili ateşleyerek bölgenin fethine başlamıştır.⁵⁶ Ürdün'ün "sevâd" olarak adlandırılan tarımsal alanlarından olan Fihl şehri, Şürahbîl b. Hasene komutasındaki ordu tarafından muhasara altına alınmış ve iki ordu arasında çetin bir savaş vuku bulmuştur. İki taraf arasındaki çatışma sonrasında şehir halkı komutandan eman istemiş ve neticede belli şartlar karşılığında antlaşma yapılmıştır.⁵⁷

Fihl şehrinin fethinden sonra bu bölgede fethedilen ikinci şehir Beysân'dır. Şehir, Şürahbîl komutasındaki ordu tarafından uzun süre muhasara edilmiş ve şiddetli çatışmalar neticesinde ele geçirilmiştir. Şehir halkıyla cizye ödemeleri karşılığında antlaşma yapılmıştır. Antlaşma şartları Dımaşk halkıyla yapılan antlaşmanın aynısıdır.⁵⁸ Şehrin hangi tarihte fethedildiği net olarak kaynaklarda geçmemektedir. Bununla birlikte Dımaşk'ın fethinde yapılan antlaşma şartlarının burada da uygulanmış olduğu bilgisi Dımaşk'tan sonra fethedildiğine işaret etmektedir.

Ürdün bölgesinin en büyük şehri olan Taberiyye, diğer yerlerin aksine herhangi bir çatışma olmadan sulh yöntemiyle İslâm topraklarına katılmıştır (13/634).⁵⁹ Sulh yoluyla elde edilen şehrin halkı kısa bir süre sonra isyan çıkarmıştır. Şehir yeniden Şürahbîl b. Hasene komutasındaki ordu tarafından fethedilmiştir.⁶⁰

Ürdün'ün sahil şehirlerinden olan Akkâ da Şürahbîl b. Hasene'nin emrindeki ordu tarafından savaşarak İslâm topraklarına katılmıştır.⁶¹ (15/636)

⁵⁵ Yâkut el-Hamevî, *Mu'cemü'l-büldân*, 1/147; Ya'kûbî, *Kitâbü'l-Büldan*, thk. Muhammed Ali Beyzûn (Beirut: Dârü'l-Kütübü'l-İlmiye, ts.), 165; İbn Havkal, *İslam Coğrafyası*, çev. Ramazan Şeşen (İstanbul: Yeditepe Yay. 2017), 170, 183; Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. İshâk b. İbrahim el-Hemedânî, *Kitâbu'l-büldan*, thk. M. J. De Goeje (Leiden: y.y., 1885), 116; Ebû'l-Kâsım Ubeydullah b. Abdullah b. Hurdâzbih, *Kitâbü'l-Mesâlik ve'l-memâlik*, çev. Murat Ağarı (İstanbul: Kitabevi Yay., 2008), 73.

⁵⁶ Taberî, *Târihu'l-ümem*, 3/435.

⁵⁷ Belâzürî, *Fütûh*, 158; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, 2/279.

⁵⁸ Taberî, *Târihu'l-ümem*, 3/443.

⁵⁹ Taberî, *Târihu'l-ümem*, 3/444.

⁶⁰ Belâzürî, *Fütûh*, 160.

⁶¹ Belâzürî, *Fütûh*, 161.

Ürdün'ün bir diğer sahil şehri olan Sûr da tıpkı diğer Ürdün şehirleri gibi Şürahbîl komutasındaki ordu tarafından fethedilmiştir. Şehrin barış yoluyla ele geçirildiği ifade edilse de⁶² "Ürdün bölgesinde sulh yoluyla sadece Taberiyye şehri alınmıştır." yönündeki rivayetten⁶³ şehrin savaşarak alındığı anlaşılmaktadır. Neticede şehir, bölge halkıyla gerçekleşen bir mücadele akabinde antlaşma yapılarak ele geçirilmiştir.

Ürdün topraklarının tamamını fetheden komutan olan Şürahbîl b. Hasene, halife tarafından bölgenin valisi olarak atanmış ve haracını toplamakla da vazifelendirilmiştir.⁶⁴

4. VEFATI

Kaynaklarda Şürahbîl b. Hasene'nin vefat tarihine dair muhtelif rivayetler bulunmaktadır. Resûlullah tarafından gönderildiği Mısır'da, bu görevden geri dönmeden vefat ettiği⁶⁵ bilgisinin yanı sıra Yermük Savaşı'nda vefat ettiğine dair rivayet de mevcuttur.⁶⁶ Eğer Mısır'da vefat ettiği rivayeti doğru kabul edilirse Şam fetihlerinden önce vefat etmiş olması gerekmektedir. Oysa İslâm tarihinin önemli komutanlarından biri olan Şürahbîl, Şam fetihlerinde aktif rol oynamıştır. Bu rivayet doğru kabul edildiğinde Şam fetihlerine dair aktarılan bütün bilgilerin reddedilmesi gerekmektedir. Diğer bir rivayet olan Yermük Savaşı'nda vefat ettiği bilgisi de aynı gerekçelerle mümkün görünmemektedir. Özellikle kaynaklarda Ürdün fatihi olarak zikredilen bir komutanın bu fetihlere katılmaması söz konusu değildir. Dolayısıyla Ürdün'ün fethinden önce gerçekleşen Yermük Savaşı'nda vefat etmesi tarihin olay örgüsüne uygun düşmemektedir.

Amvâs Tâunu olarak adlandırılan veba salgınında vefat ettiği bilgisini aktaran rivayet ise genel kabul görmüştür.⁶⁷ Hicrî 17 veya 18 senesinde vefat ettiği aktarılmaktadır.⁶⁸ Buradaki çelişkinin sebebi Amvâs Tâunu'nun tarihinin net belirlenemeyişidir. Sahâbînin vefat ettiğiindeki yaşına dair 64⁶⁹, 67⁷⁰, 69⁷¹ ve 77⁷² gibi farklı bilgileri aktarılmaktadır. Vefat ettiğinde kaç yaşında olduğu meselesi de diğer pek çok konu gibi açıklığa kavuşmamıştır. Bununla birlikte tarihçilerin birçoğu tarafından aktarılan, vefat ettiğinde 67 yaşında olduğu şeklindeki rivayet tercihe şayan değildir.

⁶² Ebru Altan, "Sûr", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/535.

⁶³ Belâzürî, *Fütûh*, 159-160.

⁶⁴ Taberî, *Târîhu'l-ümem*, 4/58-62; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/401.

⁶⁵ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/199.

⁶⁶ Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdullah en-Nisâbü'rî el-Hâkim, *el-Müstedrek ala's-sahîhayn* (Kahire: Dârü'l-Harameyn, 1997), 3/335.

⁶⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9/397; Halife b. Hayyât, *Târih-u Halife b. Hayyât*, 138; İbn Abdülber, *el-İstiâb*, 330; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 2/513.

⁶⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9/397; Halife b. Hayyât, *Târih-u Halife b. Hayyât*, 138; Taberânî, *Mu'cemü'l-kebîr*, 7/365; İbn Abdülber, *el-İstiâb*, 330; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 2/513.

⁶⁹ Ebû Muhammed Abdullâh b. Müslüm b. Kuteybe ed-Dineverî, *el-Me'ârif*, thk. Servet Ukkâşe (Kahire: Dârü'l-Me'ârif, 1981), 325.

⁷⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9/397; İbn Abdülber, *el-İstiâb*, 330; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 2/513; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/199.

⁷¹ Belâzürî, *Fütûh*, 190.

⁷² Muhammed b. Ebû Bekir b. Abdullah b. Mûsâ el-Ensârî, *el-Cevhere fi nesebi'n-nebi ve ashâbi'l ašera*, thk. Mahmud Tûnûsî (Riyad: Dârü'r-Rifâi, 1983), 1/69.

Amvâs Tâunu vuku bulduğunda Amr b. el-Âs ile aralarında bir münakaşa olmuştur. Şürahbîl b. Hasene, veba salgınını kötü bir durum olarak lanse eden Amr b. el-Âs'a Resûlullah'tan bu hastalığın rahmet olduğunu işittiğini söylemiştir.⁷³

Şürahbîl b. Hasene'ye ithaf edilen dünyanın farklı ülkelerinde kabirler mevcuttur. Türkiye sınırları içinde bulunan Kilis ilinde de adına inşa edilmiş bir kabir bulunmaktadır. İslâm tarihi kaynakları incelenip rivayetler tarandığında Şürahbîl b. Hasene'nin bu bölgeye gelmediği anlaşılmaktadır; dolayısıyla buradaki türbe kabir, değil, sahâbî adına yapılmış bir makamdır.

Suriye ve Irak'ta da sahâbîye ait kabirlerin bulunduğu dair internet sitelerinde haberler mevcut olsa da tarihî kaynaklarda böyle bir bilgi mevcut değildir.

Günümüz Ürdün ülkesi sınırları içindeki Yâbis Vadisi'nde Şürahbîl b. Hasene'nin kabri bulunmaktadır. Ürdün fatihi olarak anılan sahâbînin bölgeyi fethettikten sonra bu topraklarda valilik vazifesinde de bulunduğu kaynaklarda açık olarak belirtilmektedir. Kaynaklarda kabrinin yerine dair detaylı bir açıklama bulunmamakla beraber Şam'da vefat ettiği aktarılmaktadır.⁷⁴ O dönemde Lübnan, Suriye, Filistin ve Ürdün'ü kapsayan topraklara Bilâdüşşâm denildiği rivayet olunmakta, günümüzdeki Şam topraklarıyla farklı sınırları ihtiva ettiği bilinmektedir. Mezkûr rivayet de Ürdün'deki kabrin sahâbîye aidiyetini doğrular niteliktedir. Bu rivayetler temel alındığında kabrinin de Ürdün topraklarında bulunması daha uygun durmaktadır.

SONUÇ

Çalışmamızda İslâm tarihi için önem arz eden Şam fetihlerinde adına sıkça rastlanan Şürahbîl b. Hasene'nin hayatı incelenmiştir. Yemen'den göç edip Hicaz bölgesine yerleşen babası Abdullah, Şürahbîl b. Hasene küçük yaşlarda iken vefat etmiş, bu sebepten dolayı da sahâbî annesine nispet edilerek anılmıştır. İslâm öncesi hayatına dair herhangi bir bilgi bulunmayan sahâbînin daha önce hangi dine mensup olduğu, ne işle iştigal ettiği gibi bilgiler muallâktadır. Kabilesine dair muhtelif bilgiler mevcut olsa da Kinde kabilesinden olduğu bilgisi daha ağır basmaktadır.

Mekke döneminin erken zamanlarında Müslüman olan Şürahbîl b. Hasene, Resûlullah'ın kâtipliğini yapmıştır. Habeşistan hicretine katılan sahâbî, son kabile ile birlikte Medine döneminde geri dönmüştür.

Hz. Ebû Bekir döneminde ortaya çıkan irtidat hareketlerine karşı gönderilen ordularda ilk komutanlık görevini ifa eden Şürahbîl, Hz. Ömer döneminde de pek çok savaşta bu görevini sürdürmüştür. Özellikle Ürdün bölgesinin tamamının fethedilmesinde aktif rol oynayan sahâbî, Ürdün fatihi olarak anılmaktadır. Şam fetihleri esnasında Amvâs bölgesinde ortaya çıkan veba salgınında 67 yaşında vefat etmiştir. Şürahbîl b. Hasene adına inşa edilmiş dört farklı kabir mevcut olsa da gerçek kabrinin Ürdün'de olması kuvvetle muhtemeldir.

İslâm tarihinin önemli komutanlarından biri olan Şürahbîl b. Hasene hakkında bu kadar çelişkili rivayetler bulunması; o dönemin ileri gelen ailelerinden birine mensup olmayışı, annesinin azatlı köle oluşu ve babasının sahâbî küçük yaşlardayken vefat etmesi gerekçeleriyle açıklanabilir.

⁷³ İbn Asâkir, *Târîhu Dımaşk*, 22/475.

⁷⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9/397.

KAYNAKÇA

- A'zamî, Muhammed Mustafa. *Küttâbü'n-nebî*. Beyrut: el-Kütübü'l-İslâmî, 1978.
- Abdullah b. Musa, Muhammed b. Ebû Bekir b. Abdullah b. Mûsâ el-Ensârî. *el-Cevhere fî nesebi'n-nebi ve ashâbi'l aşera*. thk. Mahmud Tûnûsî. Riyad: Dâru'r-Rıfâî, 1983.
- Ali, Cevad. *el-Mufasssal fî târîhi'l-Arab kable'l-İslâm*. 10 Cilt. Bağdat: Saidet Camia Bağdat, 1993.
- Altan, Ebru. "Sûr". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/535. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Belâzürî, Ahmed b. Yahya b. Câbir. *Ensâbu'l-eşrâf*. 13 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1992.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm b. el-Muğire. *et-Târîhu'l-kebîr*. thk. Muhammed Abdulmuîd Han. 12 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1986.
- Cehşiyârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdûs b. Abdullâh. *Kitâbu'l-Vuzerâ ve'l küttâb*. thk. Mustafa es-Sakâ vd. Kahire: Matba'atü Mustafâ el-Bâbî el-Halebî, 1938.
- Dokgöz, Hatice. *İslâm Siyasî Tarihinde Şürahbîl bin Hasene*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Efendioğlu, Mehmet "Şürahbîl b. Hasene". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Halife b. Hayyât. *Târîhu Halife b. Hayyât*. Riyad: Dâru Taybe, 1985.
- Hemedânî, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. İshâk b. İbrahim. *Kitâbu'l-Büldan*. thk. M. J. De Goeje. Leiden: y.y., 1885.
- Hevaş, Ahmed Saîd. "Şürahbîl b. Hasene" *el-Mevsû'atu'l-Arabiyye*. Dımaşk: el-Cumhuriyetu'l-Arabiyyetu's-Sûriye, 2005.
- İbn Abdürabbih, Ebû Ömer Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Abdirabbih b. Habîb el-Kurtubî. *el-İkdü'l-ferîd*. thk. Abdulmecid et-Terhînî. 9 Cilt. Beyrut - Lübnan: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1983.
- İbn Abdülber, Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed en-Nemerî. *el-İstiâb fî ma'rifeti'l ashâb*. Amman: Dâru'l-A'lam, 2002.
- İbn Asâkir, Ebû'l-Kâsım Alî b. Hasen b. Hibetillâh b. Abdullah el-Şâfîi. *Târîhu medîneti Dımaşk*. thk. Muhibbuddîn Ebî Saîd el-'Umerî. 80 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1995.
- İbn Hacer, Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî. *el-İsâbe fî temyizi's-sahabe*. 9 Cilt. Beyrut-Lübnan: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1853.
- İbn Havkal, *İslam Coğrafyası*. çev. Ramazan Şeşen. İstanbul: Yeditepe Yay., 2017.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî. *Kitâbü's-Sikât*. thk. Muhammed Abdulmuit Han. b.y.: Dairetü'l-Meârifî'l-Osmanî, 1973.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyerî el-Meâfirî el-Basrî. *es-Sîretü'n-nebeviyye*. thk. Ömer Abdusselam Tedmuri. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-Arab, 1990.

- İbn Hudeyde, Muhammed b. Ali b. Ahmed. *el-Misbâhu'l-mudî fi küttâbi'n-Nebî*. Beyrut: Âlemu'l-Kütüb, 1985.
- İbn Hurdâzbih, Ebû'l-Kâsım Ubeydullah b. Abdullah. *Kitabü'l-Mesâlik ve'l-memâlik*. çev. Murat Ağarî. İstanbul: Kitabevi Yay., 2008.
- İbn İshâk, Ebû Abdillâh Muhammed b. İshâk b. Yesâr b. Hıyâr el-Muttalibî el-Kureşî. *es-Sîretü'n-nebeviyye*. thk. Ahmed Ferid el-Mezidî. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2004.
- İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullâh b. Müslüm b. Kuteybe ed-Dîneverî. *el-Me'ârif*. thk. Servet Ukkâşe. Kahire: Dârü'l-Me'ârif, 1981.
- İbn Mâkûlâ, Ebû Nasr Alî b. Hibetillâh b. Alî el-İclî. *el-İkmâl fi ref'i'l-İrtiyâb 'anil-mü'telif ve'l-muhtelif fi'l-esmâi ve'l-küna ve'l-ensâb*. thk. Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî. Kahire: Dârü'l-Kütübî'l-İslamiyye, 1993.
- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Kâtib el-Hâşimî el-Basrî el-Bağdâdî. *et-Tabakâtü'l-kübrâ*. thk. Ali Muhammed Ömer. 11 Cilt. Kahire: Mektebetü'l-Hancı, 2001.
- İbnü'l-Esîr, Ebü'l-Hasen Alî b. Muhammed el-Cezerî. *Üsdü'l-gabe fi ma'rifeti's-sahâbe*. thk. Ali Muhammed Muavviz - Ahmed Abdülmecid. 8 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1996.
- İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-târîh*. thk. Ebû'l-Fidâ Abdullah Kâdî. 11 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1987.
- Kâtib, Seyfettin. *Şürahbîl b. Hasene, fatihu'l-Ürdün*. Beyrut: Dâru İkra', ts.
- Kettânî, Muhammed Abdul Hay b. Abdul Kebir el-Huseynî. *Nizâmu'l-hukûmeti'n-nebeviyye et-terâtîbu'l-idâriyye*. thk. Abdullah el-Hâlidî. 2 Cilt. Beyrut: Dârü'l- Erkâm b. Ebî Erkâm, 2013.
- Nevevî, Ebû Zekeriyya Muhyiddin Yahya b. Şeref. *Tehzibu'l-esma ve'l-lugat*. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.
- Nisâbü'rî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdullah el-Hâkim. *el-Müstedrek ala's-sahîhain*. 5 Cilt. Kahire: Dârü'l-Harameyn, 1997.
- Safedî, Salahuddin Halil b. Aybek. *Kitâbü'l-Vâfi bi'l-vefeyât*. thk. Helmut Ritter. 22 Cilt. Beyrut: Dâru Sâdir, 1991.
- Sehâvî, Şemsuddîn Ebû'l-Hayr Muhammed b. Abdirrahmân. *et-Tuhfetu'l-latîfe fi tarîhi'l-Medîneti's-şerife*. 3 Cilt. Kahire: Dâr-u Neşru'l-Sikâfe, 1979.
- Şehrezûrî, Ebû Amr Takıyyüddîn Osmân b. Salâhiddîn Abdirrahmân b. Mûsâ. *Ulumu'l-Hadîs*. thk. Nureddin Itr. Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1986.
- Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed b. Eyyûb. *el-Mu'cemü'l-kebîr*. thk. Hamdî Abdülmecîd es-Selefî. 25 Cilt. Kahire: Mektebetü ibn Teymiyye, 1983.
- Taberî, Ebi Ca'fer Muhammed b. Cerir. *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*. thk. Muhammed Ebü'l-Fazl İbrahim. 11 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Me'arif, 1992.

Vâkıdî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer b. Vâkıd. *Fütûhu's-Şâm*. thk. Abdullatîf Abdurrahman. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiye, 1997.

Ya'kûbî, Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Ebî Ya'kûb İshâk b. Ca'fer b. Vehb b. Vâzih. *Târîhu'l-Yakubî*. thk. Abdulemir Muhina. Beyrut: Şeriketü'l-Âlamî'l-Metbuat, 2010.

Ya'kûbî, Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Ebî Ya'kûb İshâk b. Ca'fer b. Vehb b. Vâzih. *Kitâbü'l-Büldan*. thk. Muhammed Ali Beyzûn. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiye, ts.

Yâkût el-Hamevî, Ebû Abdullah Şihâbeddîn Yâkût b. Abdullah. *Mu'cemü'l-büldân*. 5 Cilt. Beyrut: Dârü's-Sadr, 1977.